

Gorana Hitrec

O RAZVOJU SLUŽBE ŠKOLSKIH PSIHologa U OSNOVNOJ ŠKOLI

DOI 10.17234/9789531757782.10

Uvod

Razvoj službe školskih psihologa u Hrvatskoj možemo pratiti od 1954. godine kada se u Zagrebu zapošljavaju prvi školski psiholozi. U ovom prilogu nastojat ću opisati specifičnosti tog razvoja na temelju uvida u neke radove psihologa i pedagoga, kao i različite dokumente koji su ga pratili pa čak i oblikovali (zakoni, koncepcije, zapisnici i sl.), uz ogradu da je to tek grubi prikaz te nadu da će potaći temeljitije istraživanje kako bismo svoju prošlost bolje razumjeli i izbjegli ponavljanje grešaka.

Nažalost, u mnogim radovima i dokumentima napisanima o školskim pedagogima i psiholozima, psiholozi se uglavnom samo spominju. Dio dokumenata u kojima bi se mogli iščitati važni podaci o počecima i prvim dekadama rada školskih psihologa u Hrvatskoj, trenutno je nedostupan; radi se o arhivskoj građi Zavoda za prosvjetno-pedagošku službu koja je predana Arhivskoj zbirci Hrvatskog školskog muzeja na čuvanje, i trenutno je nedostupna za korisnike do završetka poslova čišćenja, preventivne zaštite i stručne obrade.

Počeci školske psihologije u svijetu

Školska psihologija kao grana primijenjene psihologije ima sad već relativno dugu povijest, čiji se začetak vezuje uz kraj 19. i početak 20. st. i funkcionalnu psihologiju koja se okreće istraživanju uloge psihičkih procesa u izvršavanju životnih zadataka. To je doba velikih socijalnih reformi usmjerenih prema djeci, koje su iznjedrile obavezno školovanje, maloljetničke sudove, zakone o radu djece i rast institucija koje služe djeci. Djeca dolaze u fokus društva i znanosti.

Smatra se da je upravo uvođenje obaveznog školovanja u zapadnim zemljama i SAD-u potaknulo potrebu za školskom psihologijom jer je došlo do velikog priljeva djece s mentalnim i fizičkim teškoćama koja su postala školski obveznici i trebalo je razviti alternativne metode poučavanja za njih. U SAD-u se utemelji-

teljem školske psihologije smatra L. Witmer, koji se naročito bavio obučavanjem psihologa da pomažu učiteljima kod problema u učenju djece, osobito one s posebnim potrebama. Bio je protivnik pokreta IQ testiranja koji se početkom 20. st. širio u mnogim zemljama, smatrajući da proces odabira djece za specijalne škole mora uključivati promatranje djece i izvođenje određenih mentalnih zadataka. Za početak školske psihologije značajan je i rad G. S. Halla, koji se umjesto promatranja individualnog djeteta, što je zagovarao Witmer, više okrenuo radu s učiteljima, roditeljima i onima koji upravljaju školama, pridonijevši nastanku koncepta „normalnog“ djeteta. A. Gesell bio je prva osoba u SAD-u koja je službeno imenovana školskim psihologom 1915. godine. Uspješno je povezoa psihologiju i obrazovanje, radio na procjenjivanju djece i davanju preporuka za posebnu nastavu. Za povijest školske psihologije značajan je i doprinos G. Hildreth koja je 1930. napisala prvu knjigu o školskoj psihologiji pod naslovom “Psihološka služba za školske probleme”, gdje je raspravljala o primjeni psihologijske znanosti na probleme u školama fokusirajući se na poboljšanje ishoda učenja. Smatrala je da se primjenom psiholoških tehnika mogu rješavati sljedeći problemi: problemi poučavanja u razredu, procjena postignuća, tumačenje rezultata testiranja, grupiranje učenika u nastavi za optimalne ishode, profesionalna orijentacija, razvoj kurikuluma i istraživanje posebnih učenika. Hildreth je naglašavala važnost suradnje s roditeljima i nastavnicima (https://en.wikipedia.org/wiki/School_psychology preuzeto 17.7.2018.)

U Europi A. Binet i njegov rad na izradi testa za objektivno ispitivanje intelektualne razvijenosti djece sa svrhom selekcije onih koje treba uputiti u specijalne škole može se označiti kao početak službe školskih psihologa, no prvi psiholog koji je ne samo dobio funkciju školskog psihologa već i nosio taj naziv bio C. Burt u Engleskoj 1913. godine (Furlan, 1984).

Još davne 1892. godine na prvom sastanku Američke psihološke asocijacije među najvažnije probleme za psihološka istraživanja svrstani su problemi koji se odnose na obrazovanje. Od tada do danas korpus znanstvenih spoznaja psihologije relevantnih za obrazovanje, čini je nezaobilaznom u nastojanjima na reformi škola.

Situacija u Jugoslaviji i Hrvatskoj – stvaranje klime za ulazak psihologa u škole

Razvoj psihologije kao znanosti na području bivše države (one prije i one poslije Drugog svjetskog rata) vezuje se uz osnivanje posebnih katedri za psihologiju (1920. u Zagrebu i 1928. u Beogradu), kada se počinje predavati i razvijati empirijska i eksperimentalna psihologija. Taj je razvoj spor i slab, malo je istraživača i predavača, a još manje psihologa koji rade u praksi (Rot, 1965).

Neposredno nakon Drugog svjetskog rata razvoj psihologije znatno je usporen pod utjecajem ideologije koju je nametao Sovjetski Savez. Poznato je da su tada, 1948. godine, psihologijski testovi bili u potpunosti proskribirani. Međutim,

nakon razlaza Jugoslavije i Sovjetskog Saveza situacija se mijenja, interes za psihologiju ponovno jača a njezin se razvoj ubrzava. Zabrana testova i testiranja ukinuta je 1951. jer Jugoslavija pristupa Međunarodnoj organizaciji rada, pa se već sljedeće godine ponovno osniva i Savjetovalište za izbor zvanja u Zagrebu (Matešić, 2010).

To je razdoblje velikih društvenih i ekonomskih promjena, među kojima je i reforma zatečenoga školskog sustava. Uslijedila je ne samo vanjska, organizacijska reforma (prelazak na osmogodišnju obveznu školu) već i unutarnja, pedagoška. Otvaranje prema zapadnim zemljama ubrzo se počelo osjećati u mnogim područjima, pa i u školstvu. Tako 50-ih godina više pedagoških radnika uz pomoć UNESCO-a odlazi na studijska putovanja u zapadne zemlje, a stotinjak eksperata iz Zapadne Europe i SAD-a borave kod nas (Munjiza i Lukaš, 2006). Neke od tih zemalja već imaju dugogodišnje iskustvo sa školskom psihološkom službom koja se javlja pod različitim nazivima.

Neka istraživanja između dva svjetska rata, a osobito ona koja su uslijedila 50-ih i 60-ih godina iz područja dječje i pedagoške psihologije, pridonose porastu interesa za psihologiju jer imaju ne samo teorijsku već i praktičnu vrijednost za nastavnike i kreatore prosvjetne politike. Prisjetimo se samo nekih. Rasprava Ramira Bujasa „O ocjenjivanju“ (1937) obilježava početak interesa psihologa za ovo važno područje pedagoške psihologije. Tu je i rad Zorana Bujasa „Testovi znanja i mogućnost njihove upotrebe u školskoj praksi“ (1942). Rad Z. Bujasa „Točnost i osjetljivost nastavnika pri ocjenjivanju školskih zadataka“ (1942) pokazao je da nastavnici imaju drukčije kriterije ocjenjivanja u različitim situacijama, ukazujući da odsustvo stabilnog kriterija ocjenjivanja znanja učenika u školi ima nepovoljne praktične reperkusije jer svjedodžbe i diplome različitih škola daju učenicima tih škola ista prava, a reprezentiraju različite razine znanja. Z. Bujas 1947. objavljuje u okviru Zavoda za savjetovanje pri izboru zvanja „Osobni list učenika“ namijenjen nastavnicima za prikupljanje podataka o učenicima. 1953. g. uslijedilo je konstruiranje testova znanja za materinski jezik, matematiku, biologiju, fiziku za učenike 8. razreda i 4. razreda gimnazije na inicijativu Zavoda za statistiku sa svrhom usporedbe znanja u školama svih republika u sastavu Jugoslavije. Testove su konstruirali psiholozi iz Beograda, Zagreba i Ljubljane (M. Rostohar, B. Stevanović, Z. Bujas, N. Rot, Ž. Vasić, M. Jovičić) u suradnji sa stručnjacima odgovarajućih disciplina. N. Rot i Z. Bujas u svom radu „Distribucija školskih ocjena uspoređena s distribucijom rezultata u testovima znanja“ (1958) dokazuju kako se školske ocjene redovito prilagođuju uzorku, tj. u slabijem razredu je ocjenjivanje blaže a u boljem strože.

Sve te okolnosti pridonose stvaranju klime za ulazak psihologa u škole.

Od uvođenja prvih školskih psihologa do prvog sistemskog zakona koji regulira zapošljavanje novih stručnjaka u osnovnoj školi (1954. - 1964.)

Odluka o zapošljavanju prvih školskih psihologa donesena je 1954., po svoj prilici na razini prosvjetne vlasti u Zagrebu. To je zanimljiva činjenica s obzirom na to da se tek 4 godine kasnije, 1958., donosi Opći zakon o školstvu na razini Jugoslavije, koji predviđa uvođenje službe školskih psihologa-pedagoga s ciljem usavršavanja odgojno-obrazovnog procesa (Rot, 1965, str. 19).

O uvođenju prvih psihologa u zagrebačke škole izvještavaju *Školske novine* iz tog doba.

U članku Ante Zadrovića (1954) „Školska psihologija u zapadno-evropskim zemljama“, uz vijest o zapošljavanju prvih psihologa u zagrebačkim školama, piše: „To su stručnjaci koji će se posvećivati proučavanju djece i rješavanju psiholoških problema povezanih s pedagoškim zadacima škole“. Autor navodi da je školska psihološka služba najnaprednija u Francuskoj, Švicarskoj i Velikoj Britaniji, ali da ima zapadnih zemalja koje je uopće nemaju. Nakon kratkog osvrtu na praksu više zapadnih zemalja, „zanimljivu i za nas koji stojimo na početku“, Zadrović zaključuje: „Pristupajući radu naši školski psiholozi moraju biti na čistu hoće li se baviti psihologijskim istraživanjem ili će se ograničiti na psihotehničku praksu, prepuštajući naučno-istraživački rad postojećim institutima. Oni će nadalje morati da riješe pitanje svoga odnosa prema medicinskoj službi, pitanje koje nije isključivo organizacione prirode, jer će način njegovog rješavanja u znatnoj mjeri determinirati sadržaj njihovog rada“.

U redakcijskom članku „Neki školski problemi u gradu Zagrebu“ (*Školske novine* br. 39, 1954) stoji: „Osim toga je ove godine uvedeno i zvanje školskog psihologa. Za sada su postavljena samo dva, ali će se ići na to, kada bude dovoljan broj stručnih i sposobnih kadrova da sve veće škole dobiju posebnog psihologa, koji će djelovati kao *psihološki savjetnik i kao istraživač najboljih psiholoških uvjeta za provođenje određenih oblika odgojnog i nastavnog rada*“ (istakla G.H.). Ovo dvoje psihologa, točnije psihologinja, bile su Ivana Car-Gavrilović (1914. – 1986.) i Đurđica Turk-Karafijat (1912. - 1972.).

Ivana Car Gavrilović zapošljava se najprije na IX. gimnaziji, da bi već sljedeće godine prešla na VIII. eksperimentalnu gimnaziju. Na njezinu inicijativu započinje primjena testova znanja koje konstruiraju nastavnici škole u svrhu objektivnijeg ispitivanja i ocjenjivanja učenika te provjere efikasnosti nekih nastavnih metoda. Prosvjetne vlasti nakon toga potiču primjenu testova znanja i u drugim školama, osobito osnovnim, kako bi se poboljšao tradicionalni način ocjenjivanja. 1959. dolazi na Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, gdje preuzima kolegij pedagoške psihologije i nastavlja svoj istraživački rad. Doktorirala je disertacijom „Prognostička valjanost testova znanja, testova inteligencije i ocjena u osnovnoj školi za uspjeh u gimnaziji“. Od 1966. do umirovljenja 1970. bila je predstojnica Katedre za pedagošku psihologiju (Cotić, 1986).

Đurđica Turk-Karafijat započinje raditi kao psihologinja u Osnovnoj školi Kaptol 1954., a sljedeće godine prelazi u novootvorenu Osnovnu školu Ivana Gorana Kovačića. Bavila se individualnim radom s djecom koja su pokazivala teškoće u učenju, savjetovanjem roditelja, držala predavanja za roditelje u školi i na radiju. Također je započela i sa ispitivanjem sposobnosti prvoškolaca i profesionalnom orijentacijom učenika završnih razreda (Car-Gavrilović, 1972).

Među prvim školskim psiholozima bio je i Ivan Furlan, koji od 1956., nakon diplomiranja psihologije, radi u osnovnoj školi, a potom 1962. prelazi u Zavod za prosvjetno-pedagošku službu, u grupu za razvojna istraživanja, inovacije, dokumentaciju i informacije. Rad I. Furlana na afirmaciji školske psihologije kao grane primijenjene psihologije te školske psihološke službe vrlo je značajan i, smatram, nedovoljno evaluiran. Dok je još radio u osnovnoj školi, objavio je više članaka o radu školskih psihologa u pedagoškim časopisima i *Školskim novinama* (isprva glasilo Hrvatskog pedagoško-književnog zbora i sindikata prosvjetnih radnika, danas stručni časopis). Ti su članci bili vrlo dragocjena podrška malobrojnim školskim psiholozima, koji nisu imali prethodnika, pa se nisu mogli osloniti ni na čije iskustvo, niti na ikakvu tradiciju, a bili su suočeni s brojnim teškoćama, pa i nerazumijevanjem koje uobičajeno prate uvođenje novina.

Najraniji opis poslova školskog psihologa koji sam pronašla upravo je u njegovom članku objavljenom u *Školskim novinama* br. 22 iz 1957.g. pod naslovom „Problemi jednog zvanja“ (potpisan inicijalima I. F.), gdje rad školskog psihologa stavlja u kontekst promijenjene uloge škole. Furlan piše: „Dotadašnja škola imala je zadatak obrazovati, pa je za postizanje uspjeha pored učenika bio potreban još samo učitelj ili nastavnik. Učitelj je predavao a učenici su prema tim predavanjima i uz pomoć udžbenika učili. Oni koji nisu mogli svladati takav sistem rada, ponavljali su razred ili napuštali školu. Nova škola (socijalistička i općenarodna) ima zadatak ne samo da obrazuje već i da odgaja, namijenjena je maksimalnom broju djece, a kad se radi o obaveznoj osnovnoj školi, onda je to škola za svu djecu, i tu više ne može biti govora o nekoj selektivnoj funkciji“. Zbog tih novih zadaća, u školu se, pored učitelja i nastavnika, uvode i zdravstveni i socijalni radnici, školski psiholozi i pedagozi. Dužnost je psihologa u školi pomagati nastavnom osoblju u obavljanju odgojnih i obrazovnih zadataka, učiniti im psihički život učenika jasnijim i razumljivijim. I dalje, „On treba da što više uskladi psihičke osobine i psihički razvoj djece s odgojnim i obrazovnim radom škole“. Iz tog glavnog cilja rada školskog psihologa Furlan izvodi „osnovne oblike rada“ školskog psihologa: *ispitivački rad* (ispitivanje inteligencije djece, objektivno ispitivanje znanja učenika, ispitivanje predznanja i razvijenosti pojedinih vještina, interesa, shvaćanja, opredijeljenosti, analiza kriterija ocjenjivanja učitelja, utvrđivanje prikladnosti vanjskih uvjeta školskog rada); *rad koji ima odgojno-obrazovni karakter* (primjerice, upute učenicima kako učiti, školska i profesionalna orijentacija itd., informiranje

roditelja o psihičkom razvoju njihove djece, o najboljoj organizaciji dnevnog režima za djecu i sl., upute učiteljima i nastavnicima kako promatrati psihičke sposobnosti i osobine učenika koje su važne za savladavanje školskih zadataka), i *naučno-istraživački rad* (najčešće u suradnji sa znanstvenim centrima, primjerice, adaptacija stranih ili konstrukcija naših psihologijskih instrumenata, utvrđivanje osobina razvoja naše djece, ispitivanje vrijednosti pojedinih odgojno-obrazovnih metoda i postupaka). Furlan na kraju podvlači iznimnu važnost suradnje školskog psihologa sa učiteljima i nastavnicima škole te svim drugim društvenim faktorima (medicinska služba, socijalne ustanove i društvene organizacije), jer jedino tako može uspješno obavljati svoje zadatke.

Ovaj opis poslova školskog psihologa Furlan dalje razrađuje i u članku „Rad školskog psihologa u osnovnoj školi – pitanja za diskusiju“, objavljenom u *Pedagoškom radu* br. 3-4, 1959.

Furlan cjelokupnim svojim djelovanjem, radovima objavljenima u pedagoškim časopisima i novinama te predavanjima na stručnim skupovima učitelja, nastavnika, direktora i prosvjetnih savjetnika, nastoji približiti spoznaje znanstvene psihologije, osobito dječje i pedagoške, pedagoškoj ali i široj javnosti, i pridonijeti promjenama odgojno-obrazovne prakse prema većoj usmjerenosti na dijete, učenika. Primjer takvih nastojanja je njegov rad „Upoznavanje učenika i praćenje njihovog razvoja u osnovnoj školi“, objavljen u časopisu *Pogledi i iskustva u reformi školstva*, br. 1-2 iz 1964. godine. Rad je zapravo pravi priručnik za učitelje i nastavnike koji ukazuje na važnost upoznavanja i praćenja učeničkog razvoja i daje brojne vrlo konkretne upute kako da poboljšaju svoju praksu.

U tim prvim godinama uvođenja i oblikovanja školske psihološke službe dragocjena su bila iskustva stranih školskih psihologa. Tako se, primjerice, redakcija časopisa *Pedagoška stvarnost*, Novi Sad, obratila Bernardu Andreyu, školskom psihologu iz Grenobla, da iznese najvažnije probleme školske psihologije, što je on i učinio u 3 članka objavljena tijekom 1957. Izdvajam njegovo naglašavanje važnosti da se školski psiholozi bave i znanstvenim istraživanjem: „Ali originalnost i vrednost toga istraživanja ne sastoji se u obradi apstraktnih hipoteza, nego svakodnevnih konkretnih stvari. U tom slučaju ne postavljaju probleme psiholozi već njihovi drugovi nastavnici. Oni će te probleme rešiti skupa u okviru jednog široko postavljenog eksperimentisanja. Laboratorija nije van škole, jer je laboratorija sama škola“ (Andrey, 1957, str. 391).

Razvoj službe školskih psihologa analiziran je na Savjetovanju udruženja psihologa Jugoslavije, 1963. Evo što se kaže u zaključcima sa savjetovanja (Rot, N. ur., 1965, str. 19): „Ova služba počela je da se razvija prvo u okviru prosvetno-pedagoških zavoda i u pojedinim osnovnim školama gde se i ustalila. Osnovna škola ima čitav niz problema nastavno-vaspitnog karaktera u čijem rešavanju školski psiholozi učestvuju vrlo aktivno. Međutim, školski psiholozi su u svom

dosadašnjem radu nailazili na izvjesne probleme i teškoće. Pre svega, zakonski propisi koji su regulisali pitanje službe školske psihologije nisu dovoljno precizno razgraničili delatnosti školskih psihologa i školskih pedagoga. S druge strane, nije bilo ni dovoljno saradnje između ovih stručnjaka. Isto tako, metodi rada školskih psihologa nisu u čitavoj zemlji ujednačeni, niti postoji jedinstven način vođenja stručne dokumentacije.“ Usvojene su i preporuke za daljnji razvoj ove službe, između ostalog:

- da se zakonski izmijeni naziv službe školskog psihologa-pedagoga, i da novi naziv glasi „služba školskog psihologa“ i „služba školskog pedagoga“;
- isticanje važnosti suradnje i međusobne pomoći psihologa i pedagoga;
- preporuka prosvjetnim organima za uvođenje službe školskog psihologa u sve razvijenije osnovne škole, srednje škole, prosvjetno-pedagoške zavode i druge prosvjetne ustanove;
- preporuka da se na nastavničke fakultete uvede predmet koji bi obuhvatio osnovna znanja iz pedagoške psihologije;
- preporuka za prosvjetne organe (savezne i republičke) da se obavijeste prosvjetne ustanove o zabrani zapošljavanja nestručnjaka na radna mjesta psihologa.

M. Peteh i A. Cotić (1964) analizirajući i sumirajući 10-ogodišnji period razvoja ove službe navode da u zagrebačkim osnovnim školama radi 11 pedagoga ili psihologa, a u gimnazijama 3. Premda je sve do nedavno bilo mnogo neshvaćanja i nerazumijevanja za njihov rad u školama, taj je rad iz godine u godinu postajao bogatiji i raznovrsniji, za razliku od prvih početaka kad su pojedinci radili sami prema svom nahođenju, bez determiniranog programa rada, sami određujući što će i kako će raditi, ravnajući se prema problemima škole i momentalnim potrebama. Među prvim zadacima koje su školski pedagozi i psiholozi proučavali bili su: izrada učeničkih dosjea, sistematska ispitivanja neadaptiranih učenika, sociometrijska ispitivanja, obrada didaktičko-metodičkih problema, odabiranje i nabava osnovnih sredstava za rad itd. U članku se navodi da su pedagozi i psiholozi okupljeni u svom stručnom aktivu, između ostalih problema, razmatrali i pitanje opisa njihovih radnih mjesta. Autori navode i zaključke Skupštine grada Zagreba (*ne zaboravimo, to je 1963. g.!*) u kojima se nalaže razvijenijim školama organiziranje stručne službe za unapređenje odgojno-obrazovnog rada i navode poslovi školskog pedagoga, odnosno psihologa. Kao predmet za diskusiju autori navode zaključak Skupštine da se, s obzirom da nema dovoljno pedagoga i psihologa, u stručne službe mogu uzimati i iskusniji nastavnici koji imaju afiniteta za neke poslove te službe! Nabrajajući što sve pedagog i psiholog ne bi smjeli biti, Peteh i Cotić daju prilično jasnu sliku problema s kojima su se ti ljudi susretali: od svaštarenja, kada se bave stvarima koje ne spadaju u djelokrug njihovog rada, vječitog uskakanja u zamjene za odsutne učitelje, do toga da su osobe za zastrašivanje učenika, arhivari

i zamjenici ravnatelja. Na kraju članka autori Peteh i Cotić navode anketu koju je krajem 1959. proveo dnevni list „Vjesnik“, ponukan zahtjevima roditelja da se govori o problemima u radu škole i nastavnika. Roditeljima je, među ostalima, postavljeno i pitanje o tome smatraju li korisnim uvođenje psihologa u svaku školu. Dok su mišljenja roditelja o ostalim pitanjima bila različita, pa čak i podijeljena, većina se složila da je svakoj školi nužno potreban psiholog: „On bi morao lično upoznati svakog učenika, morao bi saznati pod kakvim uvjetima živi, morao bi poznati njegove roditelje. Osim toga školski psiholog bi morao biti savjetodavni organ direktora što se tiče pitanja djece, a njemu bi se mogao povjeriti i seksualni odgoj u školi“.

Hrvatska 1964. donosi Zakon o osnovnoj školi, i, premda institucionalizira stručne suradnike, prioritet daje školskim pedagozima. Zakon određuje „u svrhu što uspješnijeg ostvarivanja odgojno-obrazovnih zadataka škole, proučavanja i unapređivanja odgojno-obrazovnog rada i radi pomaganja direktoru škole u provođenju njegovih instruktivno-pedagoških zadataka“ obvezu zapošljavanja školskog pedagoga za škole sa 16 i više odjeljenja. Također se kaže da škola *može* imati socijalnog radnika, školskog psihologa i druge stručnjake.

Razdoblje od 1965. do 1990.

Premda je Zakon o osnovnoj školi iz 1964. izrazito favorizirao pedagoge, on im je donio i probleme u formiranju identiteta. Jurić, Mušanović, Staničić i Vrgoč (2001) u Prijedlogu „Konceptije razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika“ navode da je, zbog nedostatka odgovarajućih fakultetski obrazovanih stručnjaka, bilo omogućeno da se na radna mjesta pedagoga postavljaju istaknuti nastavnici, no, kako je uslijedila uglavnom proizvoljna primjena Zakona u praksi, na poslove pedagoga često su se imenovali i nastavnici skromnih stručnih znanja, od kojih su mnogi nekompetentno obavljali svoje poslove.

Kako je politička situacija uvijek igrala važnu ulogu u školstvu, jedan od mogućih razloga što je Zakon favorizirao zapošljavanje pedagoga, a psihologe gurnuo u drugi plan, možda možemo iščitati iz rada Matijevića i Rajić (2015). Autori didaktičke promjene u Hrvatskoj nakon Drugog svjetskog rata sistematiziraju na tri perioda: prvi, od 1946. do 1960., koji karakterizira dominacija sovjetske pedagoške i didaktičke literature; drugi, od 1960. do 1990. u kome dominiraju hrvatski didaktičari (Šimleša, Poljak i dr.); treći, od 1990. do danas, kojeg karakterizira pedagoški i didaktički pluralizam. U periodu od 1960. do 1990. P. Šimleša i V. Poljak svojim radovima preuzimaju primat na pedagoškoj sceni u Hrvatskoj i imaju najveći utjecaj na pedagoška i didaktička događanja u hrvatskoj školi.

Manjak kvalificiranih pedagoga je, uz zapošljavanje nastavnika, potakao i zapošljavanje psihologa na radnim mjestima pedagoga. Psiholozi su mogli raditi

poslove iz svog djelokruga rada, ali su se službeno nazivali pedagogima! Pri tome se nerijetko moglo čuti kako je „psihologija buržoaska nauka“ pa je i to, valjda, trebalo biti opravdanje da ih se stavlja pod kapu pedagoga.

Zanimljivo je vidjeti kako su svoj položaj vidjeli sami psiholozi. Na redovnoj skupštini Društva psihologa Hrvatske u listopadu 1972., ocijenjeno je da je „nakon početne velike ‘potražnje’ psihologa, to postalo vrlo popularno zvanje. Stručnih osoba nije bilo dovoljno i kao školski psiholozi počeli su raditi i oni koji za taj posao nisu bili osposobljeni. Ugled psihologa počeo je opadati jer ‘stručnjaci’ nisu znali što bi radili ili su radili posao pedagoga“ (Kovačić, 1972, str. 29).

Šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća nekoliko školskih psihologa radi u Zavodu za unapređivanje osnovnog školstva: Ivan Furlan u Republičkom zavodu (od 1962. do 1977.), Alojz Cotić u Regionalnom zavodu Zagreb (od 1960. do 1972.) i Nevenka Šarlija u Regionalnom zavodu Rijeka (?). U riječkom Zavodu od 1972. je i Dževdet Hadžiselimović koji pokriva osnovne škole općine Pula. Nisam uspjela naći podatke je li u to vrijeme još netko od psihologa radio u regionalnim ispostavama Zavoda.

Furlan se bavio različitim područjima psihologije i objavio brojne radove i monografije koje su predstavljale vrlo značajan doprinos razumijevanju razvoja djeteta i unapređivanju odgojno-obrazovne prakse: *Govorni razvoj djeteta* (Savremena škola, Beograd, 1963.), *Moderna nastava i intenzivnije učenje* (Školska knjiga, Zagreb, 1966.), *Učenje kao komunikacija* (Pedagoško-književni zbor, Zagreb, 1967.), *Početak osnovnog školovanja* (Školska knjiga, Zagreb, 1968.), *Osnove procesa učenja* (Školska knjiga, Zagreb, 1969.), *Upoznavanje, ispitivanje i ocjenjivanje učenika* (Pedagoško-književni zbor, Zagreb, 1970.), *Jednominutni ispit glasnog čitanja* (Školska knjiga, Zagreb, 1970.), *Elementi programirane nastave u osnovnoj školi* (Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja SR Hrvatske, Zagreb, 1973.), *Pedagogizacija čovjekove okoline* (Školska knjiga, Zagreb, 1974.), *Učenje u osnovnoj školi* (Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja SR Hrvatske, Zagreb, 1976.). U Izvještaju o natječaju za popunjenje mjesta nastavnika za predmet Psihologija djetinjstva i mladosti na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu od 2.6.1977. g. navodi se da je I. Furlan 1975. napisao rad *Pedagoške, didaktičko-metodičke i psihološke karakteristike nastavnog programa za osnovnu školu u SR Hrvatskoj* koji je kao rukopis umnožen samo za interne potrebe prosvjetno-pedagoške službe. Jednom, kad arhiv prosvjetno-pedagoške službe bude sređen i dostupan javnosti, bit će zanimljivo čitati kako je opisao karakteristike dotadašnjeg razvoja osnovnog školstva kao i tendencije budućeg razvoja te najmasovnije odgojno-obrazovne institucije.

Alojz Cotić dao je važan doprinos, pored ostalog, uvođenju spolnog odgoja u osnovne škole. U suradnji s Marijanom Košičekom, Aleksandrom Novak-Reiss, Šteficom Tajsl i Antom Zadrovićem napisao je prvi (i do danas jedini!) priručnik

za nastavnike „Spolni odgoj“ koji je objavila Školska knjiga 1973. Nevenka Šarlija-Medančić posebno se bavila različitim aspektima početka osnovnog školovanja djece.

Malobrojni školski psiholozi koji su započeli raditi 60-tih godina prošlog stoljeća, u početku su se najviše bavili dijagnostikom uzroka teškoća u učenju i ponašanju, no ubrzo su prepoznali potrebu širenja svoje aktivnosti na različita druga pitanja odgoja i obrazovanja djece, uspostavljajući najužu suradnju s pedagozima, nastavnicima, školskim liječnicima i roditeljima i razvijajući različite oblike instruktivno-pedagoškog rada, kako bi znanstvene spoznaje psihologije, osobito psihologije učenja i motivacije te razvojne psihologije, doprle do nastavnika i roditelja. Neki od njih ostavili su važan trag u razvoju hrvatske psihologije.

Tomislav Grgin, bio je prvi zaposleni školski psiholog na području današnje Primorsko-goranske županije, koji je 1962. započeo raditi za nekoliko osnovnih škola Lovrana, Opatije i Matulja. Prešavši 1963. na Visoku industrijsko-pedagošku školu u Rijeci, ubrzo osniva Katedru za pedagošku psihologiju. Posebno je bio angažiran kao predavač na brojnim stručnim savjetovanjima za nastavnike s temama o učenju i pamćenju, ocjenjivanju znanja, nadarenoj djeci, profesionalnoj orijentaciji učenika, te kao istraživač u području dokimologije i varijeteta učeničkih znanja.

Katica Lacković-Grgin 1967. postala je prva školska psihologinja u Rijeci, zaposlivši se u O.Š. Vežica. Iako 1969. prelazi raditi na Pedagošku akademiju u Rijeci, ostaje honorarno raditi na školi još 4 godine. Rukovodeći se preporukama američke psihologinje A. Anastasi da se školski psiholog ne može „održati“ koristeći samo klinički pristup, već da službu psihologa može bolje obavljati koristeći statistički pristup na razini razrednih odjeljenja i na razini čitave škole, ona prvi puta na riječkom području planira i izvodi ispitivanja zrelosti djece za školu, angažirajući i školskog pedagoga i školskog liječnika. Objavila je o tome više znanstvenih i stručnih radova.

Značajan doprinos na afirmaciji rada školskih psihologa dao je Dževdet Hadžiselimović. Kao školski psiholog i prosvjetni savjetnik-psiholog u Regionalnom zavodu za unapređivanje školstva u Rijeci, uz najrazličitije probleme kojima se bavio posebno treba istaći njegovu suradnju sa Centrom za psihodijagnostična sredstva pri Zavodu SR Slovenije za produktivnost dela iz Ljubljane na prilagodbi niza testova i upitnika, ali i na razvoju novih psihodijagnostičkih sredstava, čime je inventar „alata“ školskih psihologa znatno obogaćen.

Prisjećajući se sa zahvalnošću kolegica i kolega od kojih sam učila na početku svog rada u školi (Alojz Cotić, Dževdet Hadžiselimović, Ivan Furlan, Đurđa Gašparović, Ljerka Horvat, Dušanka Milinković, Svjetlana Pereković, Nevenka Šarlija Medančić, ali i mnogi drugi), mogu reći kako je velik dio tadašnje prakse školskih psihologa, iako vođen znanstvenim istraživanjima psihologije, primarno

počivao na entuzijazmu i intenzivnoj međusobnoj razmjeni iskustava, što je u najvećoj mjeri olakšavalo poteškoće s kojima smo se susretali.

Krajem šezdesetih godina u prosvjetno-pedagoškoj službi intenzivno se radi na konceptualizaciji rada novih stručnjaka u osnovnom školstvu. Prosvjetni savjet SR Hrvatske donosi 1968. *Orijentacioni program rada školskog pedagoga*, a 1970. *Orijentacioni program rada školskog psihologa*. Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja SRH 1972. objavljuje knjigu *Naša osnovna škola: Odgojno-obrazovna struktura*, koja donosi novi nastavni plan i program i strukturu organizacije osnovne škole. Poglavlje V. nosi naslov *Pedagoško-psihološka služba u školi*. U uvodnom dijelu se naglašava kako moderniziranje, intenziviranje i racionalizacija odgojnog i obrazovnog rada u osnovnoj školi postaje sve više suvremenom društvenom potrebom, interesom i zahtjevom, te da stoga u osnovnoj školi postoji specijalizirana služba koja se na pedagoškom (školski pedagog) i psihološkom (školski psiholog) području bavi unapređivanjem odgojno-obrazovnog rada. Dalje se za svakog od njih navode zadaci i poslovi. Tako se za školskog psihologa kaže da je „stručnjak na području pedagoške psihologije, odnosno psihologije učenja. Zato je njegov osnovni zadatak da unapređuje proces učenja u školi“. Njegovi poslovi grupiraju se u četiri osnovne skupine: ispitivački poslovi, psihologija učenja, mentalna higijena i instruktivni rad (*Naša osnovna škola*, 1972., str. 341-348).

Bez sumnje se ovo može smatrati svojevrsnim priznanjem važnosti psihologije i psihologa za odgojno-obrazovnu praksu, premda će trakavica oko njihovog zapošljavanja na radnim mjestima pedagoga trajati još niz godina. O tome svjedoči i Izvještaj o radu Sekcije za pedagošku psihologiju u razdoblju 1972.-1982., koji sam napisala za Društvo psihologa (osobna arhiva), gdje zaključujem: „I nadalje kao jedan od glavnih problema ostaje pitanje definiranja statusa školskog psihologa, naime priznavanje naše struke. Gdje god radi diplomirani psiholog, on bi se tako trebao i zvati, a ne da ga se i dalje tretira kao pedagoga. Jednom će i pedagozi vjerojatno postaviti pitanje što pod njihovim stručnim nazivom rade druge struke. Vjerojatno je to jedinstven slučaj u našoj zemlji da jedna struka može ući na mala vrata jer se osjeća sve veća potreba za njom, ali joj se to iz tko zna kojih razloga neće javno i priznati. Drugim riječima, predstoji napor da se i formalno sankcionira stvarno stanje, a to znači da se školski psiholozi mogu nazivati školskim psiholozima, te da kod raspisivanja natječaja škola može staviti da traži školskog pedagoga ili školskog psihologa. Sadašnji Zakon o odgoju i osnovnom obrazovanju daje šanse za to, sve dalje ovisi o tome kako će on biti tumačen u praksi“.

Školski psiholozi sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća na razne načine nastavljaju pridonositi unapređivanju odgojno-obrazovne prakse. Iako i dalje malobrojni, itekako su prisutni ne samo u prosvjetnoj javnosti (izlaganja o temama iz područja pedagoške i razvojne psihologije na stručnim skupovima,

radovi u pedagoškoj periodici), već i u široj javnosti kroz tiskane medije i emisije obrazovnog programa televizije i radija. Iz pregleda sadržaja rada Sekcije za pedagošku psihologiju (osobna arhiva) vidljivo je da su aktivno uključeni u rasprave oko izmjena i dopuna Zakona o osnovnoj školi, intenzivno rade na uvođenju i primjeni psihologijskih instrumenata za utvrđivanje spremnosti djeca za školu, bave se problemima školskog učenja i motivacije učenika, školskim neuspjehom, specifičnim teškoćama u učenju, stresom i traumom i sl. Ostvaruje se značajna suradnja sa kliničkim psiholozima, na zajedničkim sastancima sekcija za pedagošku i kliničku psihologiju obrađuju se različiti problemi djece i razmjenjuju iskustva. Osim kliničkih psihologa, i psiholozi iz drugih područja znatno pridonose unapređivanju rada osnovnih škola.

Tako se, zahvaljujući radu kolega u službama za profesionalnu orijentaciju, u osnovnim školama značajno podiže kvaliteta rada na profesionalnoj orijentaciji učenika. U Prosvjetnom vjesniku broj 3/1976. izlaze „Upute nastavnicima osnovnih škola za psihološko opažanje učenika radi njihove uspješnije profesionalne orijentacije“, prvenstveno namijenjene nastavnicima škola koje nemaju niti pedagoge niti psihologe, kako bi mogli kvalitetnije pratiti i savjetovati svoje učenike. Detaljno opisujući područja psiholoških opažanja učenika, upućivale su nastavnike kako procjenjivati opažene psihološke osobine, funkcije i sposobnosti, te kako ih bilježiti u učenički dosje.

Sedamdesetih godina u fokus dolazi identifikacija i podrška darovitoj djeci i mladima, zahvaljujući aktivnostima i entuzijazmu psihologa u službama za profesionalnu orijentaciju pri zavodima za zapošljavanje, zapošljavanja (Dragan Tarbuk, Ivan Koren, Zoran Ivezić i dr.). Posebno je značajan rad Ivana Korena, voditelja Službe za profesionalnu orijentaciju Zavoda za zapošljavanje Sisak, koji je razvio interdisciplinarni model identifikacije nadarenih koji krajem šezdesetih počinje primjenjivati na učenicima 7. i 8. razreda sisačko-banijskih osnovnih škola. Ovaj model uključivao je zapažanja nastavnika, što je u školama gdje se primjenjivao utjecalo na poticanje nastavnika da više razmišljaju o učenicima i razviju osjećaj da su važna karika u procesu identifikacije i tretmana nadarenih učenika. Uz sav entuzijazam kolega iz zavoda za zapošljavanje i očiglednih rezultata ovakvog pristupa, izostalo je njegovo „ukorjenjivanje“ u odgojno-obrazovni sustav, jer se sam sustav stalno vrtio oko „propisanog programa“ i „prosječnog učenika“. Izvještavajući sa savjetovanja o identifikaciji nadarene omladine i načinima podrške njenog razvoja koje je održano u Sisku, 1977. u organizaciji republičkih i pokrajinskih zajednica za zapošljavanje, Jasenka Pregrad (Pregrad, 1977, str. 61) piše: „Upadljivo je odsustvo inicijativa, sistema i mjera u vezi s nadarenima unutar školstva na svim nivoima obrazovanja. Jedino je u vezi s pojedinim projektima donekle vidljiva izvjesna suradnja škola, ali samo u granicama eksperimenta i u pojedinačnim primjerima. Ako se izuzme tzv. akceleracija učenika, koja se samo

djelomično može uključiti u ovu problematiku, u školstvu nema niti sistematskog rada na ovome, niti osnove za to u sistemu same nastave. Nastava zasnovana na frontalnom pristupu, s težištem na unificiranom programu koji je izbalansiran na tzv. prosječnim učenicima ne pruža gotovo nikakvu osnovu za rad na otkrivanju i razvijanju nadarene omladine. Prilagođavanje nastave individualnim razlikama učenika, savjetodavni rad s učenicima i slične aktivnosti potpuno su za sada strani školskim ustanovama“.

Produbljuje se suradnja između školskih psihologa i pedagoga oko različitih problema, o čemu, primjerice, svjedoče i priručnici za nastavnike izdani u to vrijeme: *Praćenje i opisno ocjenjivanje učenika u razrednoj nastavi* (Zavod za prosvjetno-pedagošku službu SRH. i Školske novine, 1983.), *Nastavnik i profesionalni razvoj učenika* (Školske novine i Savez SIZ¹-ova za zapošljavanje Hrvatske, 1986.).

Godine 1986. Prosvjetni savjet donosi „Konceptiju razvojne pedagoške službe u organizacijama udruženog rada odgoja i obrazovanja“. Za tim specijaliziranih stručnjaka, u koji spadaju pedagog, psiholog, defektolog, socijalni radnik, knjižničar-informatičar i, po potrebi, i drugi stručnjaci, uveden je naziv „razvojno-pedagoška služba“, a za njegove članove naziv „stručni suradnici“. Za svaki podsustav (predškolski odgoj, osnovne i srednje škole) propisuje se profil stručnih suradnika, normativi (broj djece/učenika) i kriteriji za određivanje broja potrebnih stručnih suradnika te njihovi zadaci i područja rada. Tako se određuje da osnovne škole sa tisuću i više učenika trebaju imati cjelovitu razvojno-pedagošku službu, dok manje škole imaju pedagoga a ostale stručnjake dijele s drugom manjom školom.

To je, nesumnjivo, ubrzalo veće zapošljavanje svih profila stručnih suradnika. Dok su podaci o broju zaposlenih stručnih suradnika do 80-ih godina govorili o malom broju zaposlenih (osobito psihologa), u osamdesetima je sve više interdiciplinarnih timova, i sve se više stavlja naglasak na razvojno-istraživački i inovacijski aspekt njihovog rada. Njihova je temeljna funkcija anticipirati, poticati, usmjeravati razvoj i unapređivati cjelokupnu odgojno-obrazovnu djelatnost škole, na osnovi znanstvenih spoznaja, a u skladu s potrebama društva i ličnosti učenika (Staničić, 2013).

Godine 1990. u školama je sljedeća struktura zaposlenih stručnih suradnika: 981 pedagog, 318 defektologa, 233 psihologa i 90 socijalnih radnika (Vrgoč, 1993.). Pedagozi rado ističu da se „ideja razvojne pedagoške djelatnosti smatra jednim od rijetkih originalnih doprinosa hrvatskog školstva europskom školstvu druge polovice 20. stoljeća“ (Staničić, 2013).

Nakon 1990.

Domovinski rat predstavlja posebno poglavlje u radu školskih psihologa. Pomoć u organizaciji nastave u izvanrednim uvjetima, kao i brzina kojom su reagirali

¹ SIZ: samoupravna interesna zajednica

osmišljavajući i provodeći različite oblike podrške i pomoći djeci i roditeljima stradalnicima, bili su prepoznati i priznati u široj javnosti.

Već 26. rujna 1991. u organizaciji Zavoda za školstvo, a na poticaj školskih psihologa, održava se plenarni sastanak pedagoga i psihologa posvećen aktivnostima škole u izvanrednim prilikama kojeg otvara direktor Zavoda dr. Hrvoje Vrgoč, a sadrži sljedeća izlaganja: „Stres zbog izvanrednog stanja – ponašanje djece i poželjne reakcije učitelja“ (Gorana Hitrec); „Aktivnost škole - prije, za vrijeme i nakon evakuacije u skloništa“ (Gorana Hitrec); „Kako prihvatiti i pomoći učeniku prognaniku“ (Rajka Tandarić); „Kako roditelji mogu pomoći djeci u izvanrednim prilikama“ (Vlasta Vizek Vidović).

Klinika za psihološku medicinu i Sekcija za psihoterapiju Hrvatskog liječničkog zbora održavaju 25.11.1991. okrugli stol o temi „Dijete u ratu“, uz sudjelovanje liječnika i školskih i kliničkih psihologa.

U Cankarjevom domu u Ljubljani u prosincu 1991. na okruglom stolu „Prava djeteta i krizne situacije“ kao gosti iz Hrvatske sudjelovali su dr. Josip Grgurić i Gorana Hitrec.

Vrlo je značajan bio i program „Psihološka-pedagoška pomoć učenicima stradalim u ratu“ koji su pod okriljem Ministarstva kulture i prosvjete i uz podršku UNICEF-a, razvili upravo školski i klinički psiholozi, a vodile su ga Jasenka Pregrad, Živana Miharija i Aranka Leko Kolbah. Održane su brojne radionice za učitelje i stručne suradnike u područjima pogođenima ratnim zbivanjima, a objavljena su i dva priručnika (za učitelje i za psihologe) pod nazivom *Pomozimo djeci stradaloj u ratu* koje je izdalo Ministarstvo kulture i prosvjete, 1994. a uredile Ž. Miharija i A. Leko Kolbah. U realizaciji programa sudjelovali su brojni školski i klinički psiholozi, psiholozi s Odsjeka za psihologiju Fiziološkog fakulteta u Zagrebu, Pedagoškog fakulteta u Rijeci, učitelji i natavnici te psihijatar s Klinike za psihološku medicinu.

Školski psiholozi organiziraju psihološku i pedagošku pomoć učenicima prognanicima i izbjeglicama u školama, rade s njihovim roditeljima, instruiraju učitelje kako pomoći djeci koja su doživjela stres i traumu, sudjeluju u brojnim emisijama radija i televizije. Sve to rezultira intenzivnijim zapošljavanjem psihologa u školama. Čak se Odlukom o organizaciji školske 1992./93. godine službeno preporučuje da se pri zapošljavanju članova stručno-razvojnih službi u školama prednost daje psiholozima i defektolozima, što je izazvalo i neke negativne reakcije. „Odakle ta i druga preferiranja funkcije školskih psihologa? U školi su potrebni i psiholozi i drugi stručni suradnici, ali oni ne mogu zamijeniti niti istisnuti pedagoge. To što psiholozi u cijelosti imaju izuzetne zasluge za učinjeno u Domovinskom ratu ne daje pravo psiholozima u školama da imaju neku prednost“ (Vrgoč, 1993, str.182). Naravno da nije bila riječ o nikakvom „pravu koje su si psiholozi dali“, već o diktatu potreba jednog teškog razdoblja. Uostalom, prema Statističkim podacima

Ministarstva prosvjete i športa iz Baze podataka iz studenog 1998., vidljivo je da pedagozi nisu ni zamijenjeni ni istisnuti: u osnovnim školama bilo zaposleno 537 školskih pedagoga, 146 školskih psihologa, 278 defektologa i 10 socijalnih radnika (hvala kolegi dr.sc. Stjepanu Staničiću na ustupljenim podacima).

Pokušala sam za ovaj prilog doći do statističkih pokazatelja o kretanju broja zaposlenih stručnih suradnika prema pojedinom profilu, no to nije bilo moguće. Primjerice, Državni zavod za statistiku iskazuje ih kao jedinstvenu kategoriju (stručni suradnici), dakle nije bilo moguće saznati podatke za pojedine profile stručnih suradnika. Navest ću, stoga, samo podatke za dvije godine do kojih sam uspjela doći:

- S. Staničić (2006) navodi da je 2003. godine u osnovnim školama s redovnom nastavom bilo 550 (51%) pedagoga, 162 (15%) psihologa, 336 (31%) defektologa, 19 (2%) logopeda i 8 (1%) socijalnih radnika.
- Iz evidencije B. Drandića, agilnog i susretljivog vlasnika i direktora nakladničke kuće Znamen, koji svake godine izdaje Školski priručnik, dobila sam popis psihologa koji su 2017. g. bili zaposleni u vrtićima, osnovnim i srednjim školama, centrima za odgoj i obrazovanje, osnovnim glazbenim školama i učeničkim domovima, uz napomenu da su moguće određene greške. Po tom popisu u osnovnim školama u Hrvatskoj radilo je te godine 329 školskih psihologa, uz napomenu kolege Drandića da se na popisu vjerojatno nalaze i neki koji više ne rade, a nitko ih nije odjavio, ali i oni koji se pojavljuju 2 puta jer rade u dvije ustanove.

Ako je suditi po navedenim podacima, od 2006. do 2017. broj zaposlenih školskih psihologa u osnovnim školama udvostručio se.

Školski psiholozi su se također snažno uključili u suradnju s različitim organizacijama civilnog društva. U razvoju aktivnosti usmjerenih k povećanju djelotvornosti škole, treba posebno izdvojiti Forum za slobodu odgoja, Pučko otvoreno učilište „Korak po korak“ i Udrugu roditelja „Korak po korak“. Zaslugom Društva za psihološku pomoć (DPP) velik broj školskih psihologa osposobljen je za psihološke krizne intervencije i radi u timovima koji mogu doći do svakog dijela Hrvatske. U spomenutima, kao i mnogim drugim organizacijama civilnog društva, psiholozi su i zaposleni, razvijaju i vode brojne projekte i programe kojima pomažu promjene u odgojno-obrazovnom sustavu odozdo prema gore.

Identitet školskih psihologa od samih početaka njihovog rada bio je obilježen usmjerenošću na dijete/učenika. Ta se usmjerenost usklađivala s razvojem spoznaja znanstvene psihologije, od prvobitne usmjerenosti na selekciju početkom 20. stoljeća do današnje usmjerenosti na pružanje podrške učenicima u ostvarivanju akademskih postignuća, razvoj i primjenu pozitivnih socijalnih vještina i prihvatljivog ponašanja, ostvarenje povezanosti i zdravih međuljudskih odnosa s vršnjacima i odraslima, pokazivanje tolerancije i uvažavanja prema drugima, te

postizanje osjećaja kompetentnosti, samopoštovanja i otpornosti na nepovoljne okolnosti (Vizek Vidović, 2009).

Nakon dugog niza godina razvoja službe školskih psihologa u svijetu i kod nas, a polazeći od potreba djece i škola, postoji visoka usuglašenost oko djelokruga njihovog rada koji obuhvaća: utvrđivanje djetetovog akademskog statusa i psihofizičkih osobina, provođenje intervencijskih mjera, savjetovanje s učenicom, roditeljima i nastavnicima oko rješavanja učenikovih problema, obrazovanje učitelja/nastavnika i roditelja, vođenje brige za mentalno zdravlje, provedbu istraživanja i razvojnih programa te zastupanje dječjih interesa (Vizek Vidović, 2009).

Literatura

- Andrey, B. (1957). Problemi nastave i školska psihološka služba. *Pedagoška stvarnost*, 3(5), 387-395.
- Car-Gavrilović, I. (1972). Đurđica Turk-Karafijat. U: M. Kovačić (ur.), *Informacije, br. 3*, (str. 3-4). Zagreb: Društvo psihologa SR Hrvatske.
- Đorđević, B. (1965). Problemi i perspektive školske psihologije. U: N. Rot (ur.), *Stanje i perspektive jugoslovenske psihologije - referati sa savetovanja Udruženja psihologa Jugoslavije marta 1963*. (str. 114-122). Beograd: Jugoslovensko udruženje psihologa.
- Jurić, V., Mušanović, M., Staničić, S. i Vrgoč, H. (2001). Konceptija razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika (prijedlog). *Školske novine*, 22.
- Konceptija razvojne pedagoške službe u organizacijama udruženog rada odgoja i obrazovanja. *Vjesnik Republičkog komiteta za prosvjetu*, 4/1986.
- Kovačić, M. (1972). Redovna skupština Društva psihologa SR Hrvatske. U: M. Kovačić (ur.), *Informacije, br. 4* (str. 28). Zagreb: Društvo psihologa SR Hrvatske.
- Ledić, J., Staničić, S. i Turk, M. (2013). Kompetencije školskih pedagoga. Rijeka: *Filozofski fakultet u Rijeci*.
- Matijević, M. i Rajić, V. (2015). Metodologije kurikulumskih promjena: nekad i danas. U: Opić, S. i Matijević, M. (ur.), *Istraživanja paradigmi djetinjstva, odgoja i obrazovanja, IV. simpozij: Nastava i škola za net-generacije: Unutarnja reforma nastave u osnovnoj i srednjoj školi* (str. 635-654). Zagreb: Učiteljski fakultet, Sveučilišta u Zagrebu.
- Naša osnovna škola, Odgojno-obrazovna struktura. (1972). Zagreb: *Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja*.
- Pregrad, J. (1977). Identifikacija nadarene omladine i način podrške njenog razvoja. U: *Informacije DPH. Zagreb, broj 1*.
- Peteh, M. i Cotić, A. (1964). Pedagoško-psihološka služba u školi. *Pedagoški rad*, 3-4, 142-148.
- Rot, N. (1965). Psihologija u našem društvu danas. U: N. Rot, (ur.), *Stanje i perspektive jugoslovenske psihologije: referati sa savetovanja udruženja psihologa Jugoslavije marta 1963*. (str. 9-21). Beograd: Jugoslovensko udruženje psihologa.
- Staničić, S. (2006). Upravljanje ljudskim potencijalom u školstvu. *Odgojne znanosti*, 8(2) 515-533.
- Staničić, S. (2013). Razvojna pedagoška djelatnost u hrvatskom školstvu: polazišta, praksa, budućnost. U: Staničić, S. i Drandić, B. (ur.) *Školski priručnik 2013./2014*. (str. 184-194). Zagreb: Znamen.
- Statistički podaci Ministarstva prosvjete i športa iz Baze podataka, studeni 1998.

- Vizek Vidović, V. (2009). Prema profesionalnom kompetencijskom profilu školskih psihologa u RH. (dns.azoo.hr/azoo/images/stories/dokumenti/V_Vizek-Vidovic-Kompetencije.ppt)
- Vrgoč, H. (1993). Položaj i profesionalni status pedagoga u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske. *Napredak*, 134(2), 179-186.
- Zadrović, A. (1954). Školska psihologija u zapadno-evropskim zemljama. *Školske novine*, 30, 3.